

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologické etiky, sociální etiky a etického vzdělávání

Bakalářská práce

ROLE KŘESŤANA V OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

Vedoucí práce: Mgr. Jindřich Šrajfer, Dr. theol.

Autor práce: Ing. Michal Navrátil

Studijní obor: Pastorační asistence

Ročník: 4

2007

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

13. prosince 2007

Ing. Michal Navrátil

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	2
1 Co je to občanská společnost?.....	3
1.1 Definice občanské společnosti	3
1.2 Cílem občanské společnosti je svoboda člověka.....	4
1.3 Funkce občanské společnosti	5
1.4 Určující faktory občanské společnosti	7
1.4.1 Svoboda člověka, demokracie a řád	7
1.4.2 Role státu v občanské společnosti	8
1.4.3 Role regionální zastupitelské moci v občanské společnosti.....	8
1.4.4 EU a občanská společnost	9
1.4.5 Význam zájmových uskupení v občanské společnosti.....	10
1.4.6 Svobodné tržní prostředí a občanská společnost.....	10
1.4.7 Role jedince v občanské společnosti	11
2 Vývoj české občanské společnosti.....	13
2.1 Období Rakousko-Uherské monarchie do roku 1918	13
2.2 Období první republiky do roku 1938.....	14
2.3 Období totalitních režimů do roku 1989	15
2.4 Nástup demokratické společnosti po roce 1990	15
3 Role křesťana a církve ve společnosti.....	16
3.1 Poslání křesťana	16
3.1.1 Důstojnost člověka a jeho vztah k Bohu	16
3.1.2 Člověk je povolán hledat a budovat Boží království.....	17
3.1.3 Základní pomoc křesťana je Kristus	17
3.2 Význam společnosti a jejího uspořádání v životě křesťana	19
3.2.1 Postavení církve v životě křesťana a společnosti	19
3.2.2 Uspořádání společnosti a růst veřejného blaha	20
3.3 Role křesťana a církve v občanské společnosti.....	22
3.3.1 Postoj křesťana	23
3.3.2 Postoj církve	24
4 Působení Kláštera Božího Milosrdenství v prostředí občanské společnosti...26	
4.1 Historie novohradského kláštera	26
4.2 Právní a organizační uspořádání kláštera	26
4.3 Činnost kláštera	28
4.4 Role kláštera v mikroregionu Sdružení Růže a v MAS Sdružení Růže.....	29
4.4.1 Charakteristika Sdružení Růže a Místní akční skupiny Sdružení Růže	29
4.4.2 Příklad formování mikroregionální strategie	30
4.5 Zhodnocení činnosti novohradského kláštera v občanské společnosti	31
4.5.1 Využití určujících faktorů občanské společnosti	32
4.5.2 Plnění funkcí občanské společnosti.....	32
4.6 Předpoklady formování obč. společnosti na základě křesťanských principů	34
Závěr	36
Seznam literatury.....	37
Seznam zkratk.....	39

Úvod

Práci zabývající se rolí křesťana v občanské společnosti jsem se rozhodl vypracovat na základě osobní zkušenosti s úskalím působení křesťana a křesťanské instituce v prostředí, které z větší části ztratilo povědomí o křesťanské víře a o duchovní dimenzi vůbec. Tato zkušenost je zpracovávána na pozadí mého čtyřletého působení v novohradském klášteře na česko-rakouském pomezí jižních Čech, kde jsem v různých obdobích a v různé intenzitě zastával funkce pastoračního asistenta, organizátora volnočasových aktivit, manažera rozličných projektů, provozního vedoucího a vnějšího zástupce v mikro-regionálních strukturách.

Po pádu totalitního režimu se i česká společnost vydala na cestu posilování demokratických zásad pramenících z touhy po svobodě a spravedlivém uspořádání společnosti. Od konce středověku toto úsilí v Evropě a následně v severní Americe směřuje k utváření tzv. občanské společnosti, která je formována svobodnou iniciativou člověka a to v rámci právního státu reprezentovaného zastupitelskou mocí lidu.

Ke vzniku občanské společnosti respektující lidskou důstojnost došlo nejdříve v zemích s křesťanskou tradicí, kde ale v uplynulých dvou stoletích většinou ztratilo křesťanské náboženství své dominantní postavení a bylo zařazeno do skupiny dalších možných myšlenkových a morálních systémů. Ve světle této skutečnosti přichází otázka, jakou roli má křesťan aktivně žijící uprostřed občanské společnosti. Na ni se pokusím ve své práci nalézt základní odpovědi.

V úvodu nejdříve vydefinujeme samotný pojem „občanská společnost“ (kapitola č. 1). Dále navážeme charakteristikou specifik české občanské společnosti (kapitola č. 2) a poté zhodnotíme občanskou společnost z hlediska křesťanského sociálního učení (kapitola č.3). Závěrečná stať se bude zabývat praktickou zkušeností křesťana a církevní instituce ze zapojení do života občanské společnosti (kapitola č. 4) a na tomto příkladu ukážu potřebu angažovanosti křesťanů v životě společnosti.

1 Co je to občanská společnost?

V rámci této kapitoly se seznámíme s definicí pojmu občanská společnost. Té lépe porozumíme při stanovení poslání občanské společnosti a vyjmenování jejích funkcí. Na konci kapitoly pak budou představeny faktory, které podobu občanské společnosti formují.

1.1 Definice občanské společnosti

Pojem občanská společnost v sobě zahrnuje názorově širokou škálu pojetí toho, jak ve veřejném životě naložit se základními rysy člověka: jeho svobodou a povoláním k utváření země včetně společnosti samotné. Pokus o obecnou definici můžeme nalézt ve vyjádření Centra pro občanskou společnost (Centre for Civil Society - CCS) působící při londýnské škole London School of Economics:

„Občanská společnost se vztahuje k aréně nevynucené kolektivní akce okolo sdílených zájmů, účelů a hodnot. V teorii to znamená, že její institucionální formy jsou odlišné od struktur státu, rodiny a trhu, zatímco v reálném životě jsou hranice mezi státem, občanskou společností, rodinou a trhem často komplexní, jasně neoddělené a vzájemně se utvářející. Občanská společnost v sobě obvykle zahrnuje rozdílnost prostředí, účastníků a institucionálních forem, které se liší svým stupněm formalizace, autonomie a moci. Občanská společnost je často tvořena organizacemi, jako jsou charity, neziskové nevládní organizace (NNO), komunitní seskupení, ženské organizace, církevní organizace, profesní asociace, odbory, svépomocné skupiny, občanská hnutí, podnikatelské asociace, koalice a advokátní skupiny.“¹

Tato obecná – a jak sami autoři z CCS uvádí „pracovní“ – formulace termínu občanské společnosti dává možnost vzniku rozličných pohledů na její fungování.

¹ Srov. *London School of Economics* [online].

V České republice lze rozdílnost pohledů vymezit postojem dvou významných osobností polistopadového vývoje naší země – Václava Havla a Václava Klause.

Havel je zastáncem mnohavrstevné občanské společnosti, které přikládá možná až příliš velkou míru samoorganizace a svébytnosti. V pojetí Klause je občanská společnost prázdný a indiferentní pojem. Nepovažuje ji za nic více než za společnost občanů, která je výčtem všech občanů. V jeho pohledu zavání spontánní aktivita i decentralizace státu nežádoucím lobbismem a kolektivismem a veškeré uměle udržované sociální vazby jsou nebezpečné a mohou být jenom rouškou pro uskutečňování partikulárních soukromých či skupinových zájmů. Jediné, čeho je podle Klause třeba pro spravedlivou, slušnou a solidární společnost, je svoboda, politický pluralismus a trh. Toto jsou věci, jež jsou garantovány ústavou, a problém občanské společnosti se sem již nevejde.²

Tyto dva pohledy vymezují krajní hranice pojmu občanské společnosti, jejíž skutečná podoba se bude většinou pohybovat někde mezi nimi. Přesnější pochopení tohoto termínu nalezneme po stanovení jejího hlavního cíle a funkcí.

1.2 Cílem občanské společnosti je svoboda člověka

Občanská společnost v moderním pojetí, v němž tento pojem není na rozdíl od antiky vnímán jako synonymum státu, se v evropském prostoru utváří od doby vrcholného středověku. Formování institucionální a právní podoby občanské společnosti sleduje základní požadavek – aby utvářený systém byl pro člověka a ne člověk pro systém. Jinak řečeno, společenská forma musí respektovat základní rozměr lidské důstojnosti, kterým je svoboda člověka. V ní i Kant spatřuje „jediné, původní právo, patřící každému člověku na základě jeho lidství.“³ Dosažení svobody člověka se tak stává základním cílem a posláním budování občanské společnosti.

² Srov. MÜLLER, K. *Češi a občanská společnost*, s. 15.

³ ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika. Úvod a principy*, s. 54.

1.3 Funkce občanské společnosti

Funkce občanské společnosti lze soustředit do několika okruhů:

- tvorba ochranného valu proti nebezpečí státní moci,
- formování společně akceptovaných hodnot a jejich kultivace,
- participativní funkce (zajištění lidských zdrojů pro dosažení společensky žádoucích hodnot),
- integrativní funkce (utuzování mezilidských vztahů),
- seberealizační funkce jedince.

První funkce bývá považována za nejdůležitější a v její intenci by měla občanská společnost „představovat prostor neomezeného a nezávislého lidského spolčování, jenž ve své nezávislosti vytváří ochranný val proti možné rozpínavosti státní moci, byť by byla mocí demokratickou.“⁴ V tomto směru se jedná o „reakci na zkušenost, že každá centrální moc, ať už má sebemenší pravomoci, má stálou tendenci ve jménu efektivnosti a akceschopnosti neustále expandovat.“⁵ V politickém myšlení můžeme vymezit dvě krajní polohy občanské společnosti jakožto ochranného valu proti rozpínavosti státu. „Ve slabším smyslu od občanské společnosti očekáváme existenci volných sdružení, jež nejsou pod poručnictvím státní moci. V silnějším smyslu pak očekáváme, že se společnost jako celek může sama strukturovat a koordinovat svoje jednání skrze takové asociace, které jsou nezávislé na státní moci, přičemž souhrn a souhra těchto asociací může významně vymezovat a 'ohýbat' chod státní moci.“⁶

Druhou významnou funkcí občanské společnosti je vytváření prostoru hledání, pojmenování a ověřování společenských hodnot, zájmů a priorit. Tím se vytváří „společenské zdroje moci a vlády, jimž poskytuje morální základ a legitimitu,“⁷ a ty musí být neustále zušlechťovány. Protože stát založený na vládě práva

⁴ MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 28.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž, s. 28-29.

⁷ Tamtéž, s. 29.

„nemůže být arbitrem ve věcech myšlení a svědomí, neustávající kultivující intelektuální a morální reforma je proto úkolem občanské společnosti.“⁸

Na roli formování společenských hodnot navazuje participativní funkce. Ta představuje efektivní mobilizaci lidských zdrojů, čímž by občanská společnost měla „umožňovat rychlejší a účinnější zapojení občanů do veřejného dění, než jaké nabízejí etablované politické struktury samotné.“⁹ V určitých případech zde může hrozit vznik duplicitní mocenské struktury, nicméně řada situací veřejného života nevyžaduje ze své podstaty vstup do politiky a to ani místní (například prosazení vybudování dětského hřiště v obci).

Čtvrtou rolí občanské společnosti je integrativní funkce. Ta vychází ze skutečnosti, že uskutečnění veřejné záležitosti se neobejde bez spojení sil s dalšími lidmi. „V užším smyslu se tím utváří pocit sounáležitosti s určitou skupinou, v širším smyslu pak dochází k vytváření pocitu loajality k celé společnosti i politickému systému, ve kterých lze prosazovat své partikulární zájmy.“¹⁰ Občanská společnost se tak stává místem dialogu, kde se mohou jednotlivé skupiny a individua názorově střetávat a hledat společnou cestu k růstu společenského dobra.

Základní funkce občanské společnosti uzavírá pátá role, kterou je seberealizační funkce. Ta dává jedinci možnost – při respektování zákonů a ústavy – vyjadřovat se a spoluutvářet věci komunitní, příp. národní a nadnárodní. Člověku je umožněno rozvinutí jeho schopností, čímž zároveň přispívá k růstu veřejného blaha i jiným způsobem než skrze systém politických stran, které nedokážou obsáhnout komplexnost lidského života a společnosti.

⁸ ŠAMALÍK, F. *Občanská společnost v moderním státě*, s. 138.

⁹ MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 29.

¹⁰ Tamtéž, s. 29-30.

1.4 Určující faktory občanské společnosti

Dosažení výše popsaných funkcí občanské společnosti nastává při splnění určitých předpokladů. „Musí zde být vyzrálá občanská politická kultura, jež se vyznačuje především smyslem pro zájmovou a názorovou pluralitu a s tím souvisejícími občanskými postoji autonomie, tolerance, odpovědnosti, nakloněnosti ke kompromisu či dohodě a v neposlední řadě úcty k zákonům, především k ústavě.“¹¹ Tyto občanské postoje je třeba doplnit o schopnost spolužití a přijetí (nejen chladné tolerance) a to tak, aby občanská společnost nabyla lidský rozměr.

Mezi základní činitele a vlivy určující funkčnost občanské společnosti v našem prostředí patří:

- svoboda člověka, demokracie a řád,
- stát,
- regionální zastupitelská moc,
- EU,
- zájmová uskupení,
- svobodné tržní uspořádání,
- každý jedinec, jeho individuální nasazení a angažovanost.

1.4.1 Svoboda člověka, demokracie a řád

Zdravá občanská společnost se neobejde bez svobody člověka. Možnost svobodného rozhodování v rámci spravedlivého řádu patří mezi základní charakteristiky a práva člověka a zároveň tím vyjadřuje jeho vlastní důstojnost, jeho pravé dobro. Svobody člověka se v současném světě v maximální možné míře naplnění dosahuje v demokratickém uspořádání společnosti. Demokracie uskutečňuje rozdělení a kontrolu moci a nabízí tak maximální záruku dodržování lidských práv. Jinými slovy všem zajišťuje podíl na moci jako výraz svobody. Svoboda nemůže ale existovat neomezeně. „Bezobsažná individuální svoboda se

¹¹ MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 30.

sama ruší, protože individuální svoboda může existovat jen v řádu svobod. Potřebuje míru, jinak se stane násilím vůči ostatním.“¹² Svoboda v demokratickém řádu je tak v současném světě nejlepším prostředím pro rozvoj občanské společnosti.

1.4.2 Role státu v občanské společnosti

Role státu je dána jeho zákonodárnou a výkonnou mocí. Její podoba je určována výsledkem voleb a každý občan ve svobodné zemi má možnost se na státní moci a její správě veřejných věcí prostřednictvím volených zástupců podílet. To tvoří demokratický základ země, který nesmí být řízen požadavky zájmových skupin. Právo i stát představují elementární podmínku svobody, „neboť jen stát může civilizovaně a racionálně bránit občanskou společnost před patologicky nevázanou sociální mocí.“¹³

1.4.3 Role regionální zastupitelské moci v občanské společnosti

Regionální zastupitelská moc představuje moc decentralizovanou na úroveň regionu (v případě České republiky na úroveň kraje) a na obce. Jedná se stále o zastupitelskou moc vzešlou z určitého typu demokratických voleb (krajských nebo komunálních). Zároveň se jedná o přiblížení mocenských kompetencí ze vzdáleného centra k samotnému občanovi a jeho konkrétním požadavkům, což vytváří příhodné prostředí pro aktivizaci subjektů občanské společnosti.

Hlavním argumentem pro přesun kompetencí na nižší stupně veřejné správy je přesvědčení, že regionální a lokální orgány mají k dispozici více informací o potřebách i možnostech rozvoje svých regionů a mají i větší zodpovědnost, neboť jsou blíže k občanům, respektive voličům. V současné době tím probíhá proces proměny technokratické „relokační“ regionální politiky v politiku zaměřenou na řešení podstaty místních problémů, nikoliv jen jejich následků.

¹² RATZINGER, J. *Pravda, hodnoty a moc. Prubířské kameny pluralistické společnosti*, s. 43-44.

¹³ ŠAMALÍK, F. *Obč. sp. v moderním státě*, s. 157.

V tomto směru poskytuje dobrou službu např. tvorba regionálních rozvojových plánů, jejichž smyslem je dohodnutí se na společné perspektivní vizi rozvoje regionu a koordinace záměrů jednotlivých lokálních aktérů, mezi něž patří samosprávné orgány, obchodní komory, sdružení podnikatelů, výzkumné a kulturní instituce, regionální banky, neziskové organizace, občanská sdružení a podobně.¹⁴

1.4.4 EU a občanská společnost

Rozvoj občanské společnosti ovlivňuje nejen národní nebo regionální zastupitelská moc, ale též nadnárodní struktury. V případě České republiky se jedná o Evropskou unii. Ta rozvoj občanské společnosti podporuje ze dvou základních směrů:

- legislativní úpravou (např. umožněním připomínkování veřejných konzultací Komise ze strany registrovaných organizací občanské společnosti z celé Evropy),¹⁵
- finanční podporou občanských iniciativ.

Dobrym příkladem finanční podpory občanského dění ze strany EU je program LEADER. Ten se rozvíjí od 80. let minulého století a je zaměřen na rozvoj venkovských oblastí. K tomuto úkolu nepřistupuje cestou klasického redistribučního systému, který postrádá znalost potřeb příjemců, ale svou aplikací umožňuje samoaktivaci jednotlivých regionů. Za tímto účelem se zakládají tzv. Místní akční skupiny (MAS), které jsou tvořeny zástupci aktérů venkovského prostředí (zemědělci, podnikateli, občanskými společnostmi, neziskovými organizacemi či reprezentanty obcí). Mezi základní úkoly Místních akčních skupin patří zejména sestavení mikroregionální strategie rozvoje, vymezení směrů finančních podpor, nastavení procesů pro realizaci strategie a následná kontrola

¹⁴ Srov. BLAŽEK, J; UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje*, s. 173-174.

¹⁵ O této možnosti se lze více dočíst na WWW <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=ej--1-&t=238614>>.

plnění. Tím se MAS stává důležitou iniciativou občanské společnosti na venkově, která tak stojí nezávisle po boku zastupitelské moci všech úrovní.

1.4.5 Význam zájmových uskupení v občanské společnosti

Fungování občanské společnosti (i v tom nejminimálnějších pojetí) se neobejde bez přítomnosti zájmových uskupení. Jen společnost s mnoha důležitými sdruženími plně vyjadřuje společenskou přirozenost člověka jako osoby. Dobrovolné organizace nebo společenské instituce jsou ústřední formou lidského společenství a předcházely formování národních společností. Předtím než se lidé stanou občany státu, jsou aktivními účastníky společnosti. Tuto skutečnost lze doložit na příkladu budování nové společnosti v severní Americe. Když zde lidé poznali nové potřeby a cíle, dobrovolně vytvářely výbory nebo jiné neformální organizace, aby jich docílili. Tímto způsobem budovali univerzity, muzea a galerie, posílali misionáře k protinožcům, sbírali peníze na postižené, budovali veřejné památníky, krmili a šatili oběti přírodních katastrof a podobně.¹⁶ Nezávislé iniciativy se tak nejen staví proti státní moci, ale též státní moc předchází a pomáhají ji tvořit.

1.4.6 Svobodné tržní prostředí a občanská společnost

Široká škála nezávislých organizací vede nutně ke vzniku široké škály myšlenkových proudů a cílů. Otázkou je, jestli takřka nekonečná množina cílů, které mohou být často protichůdné, nepovede současně k paralyzaci svobodné občanské společnosti. Politická filosofie Fridricha Augusta Hayeka ukazuje, že nikoliv. Svobodné tržní prostředí, otevřené nepřebornému množství individuálních cílů v mezích zákona, je v jeho pojetí naopak předpokladem výkonného řádu společnosti.

Dle Hayeka patří k nejvýznamnějším objevům moderní doby skutečnost, že velká společnost může mírově soužít a její členové si mohou být vzájemně ku

¹⁶ Srov. NOVAK, M. *Filozofie svobody*, s. 51-52.

prospěchu bez sledování a existence společných cílů. „V tržním řádu, který se skládá ze sítě mnoha vzájemně propletených ekonomik s vlastními cíli, dochází k uspokojování potřeb druhých nevědomě, což nám umožňuje uspokojovat i ty potřeby, se kterými bychom nesouhlasili, kdybychom je znali. Je to takový řád, který umožňuje mírovou cestou sladit rozbíhavé účely a umožňuje to procesem, který je ku prospěchu všem. To, že pomáháme uskutečnění záměrů jiných lidí, aniž s nimi máme co společného, nebo je dokonce známe, a že to děláme pouze proto, abychom dosáhli svých vlastních cílů, je naopak zdrojem síly velké společnosti. Dokud spolupráce předpokládá společné účely, budou lidé s různými záměry nutně nepřáteli. Tržní řád naopak umožňuje rozdílným jednotlivcům být si navzájem k užitku, aniž se dohodli na konečných cílech.“¹⁷ Tento princip lze ozřejmit na příkladu farmáře, který chová ovečky s cílem je prodat a uživit tak svoji rodinu a už ho vůbec nemusí zajímat, nebo se vůbec nemusí dozvědět, za jakým účelem ji kupec získává – jestli má posloužit řezníkovi k získání skopového masa, nebo zoologické zahrady jako výstavní kus či panu faráři k živému kosení farní zahrady. Uspokojení cíle farmáře tak může dojít skrze uspokojení cílů třech zcela odlišných subjektů.

Svobodné tržní prostředí tak samo od sebe vytváří platformu pro uspokojování odlišných cílů různých subjektů. Trvale udržitelný rozvoj společnosti a otázku morální spravedlnosti však neřeší.

1.4.7 Role jedince v občanské společnosti

Kromě nezbytných institucionálních předpokladů drží samozřejmě klíč k úspěchu v rukou každý z nás, a tím více se to týká těch, kterým je svěřována moc.

Stav občanské společnosti vedle charakteru systémových struktur stojí a padá s osobní angažovaností jedince. Ta má dva základní rozměry:

¹⁷ MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 61-62.

- kvantitativní: kolik času a energie každý z nás věnuje veřejným záležitostem,
- morální: činnost vynaložená na veřejné věci musí směřovat k obecnému blahu, nejen k osobnímu prospěchu.

Ochrana svobodné individuální či jiné soukromé iniciativy je charakterizována pravidlem subsidiarity, které říká „co může uskutečnit malé společenství, to mu nesmí odebrat společenství větší.“¹⁸ Jinými slovy to lze říci tak, že každý z nás je podle svých schopností povolán k zodpovědnosti nejen za sebe, ale též za své okolí příp. širokou veřejnost: co může udělat jedinec, nechť tak učiní, co může udělat rodina, ať je to ponecháno v její kompetenci, co může učinit obec, ať se o to postará atd..

¹⁸ Srov. SUTOR, B. *Politická etika*, s. 41.

2 Vývoj české občanské společnosti

Česká občanská společnost se utvářela na základě specifických historických okolností. Klíčové období jejího formování, určujících předpokladů, forem, sociálně psychologických a kulturně civilizačních vzorců a stereotypů, se nachází v období před rokem 1918, resp. 1938.¹⁹ Celkový vývoj lze rozčlenit do 4 časových období kryjících se s významnými politickými událostmi v naší zemi. První etapou vývoje občanské společnosti byla doba Rakousko-Uherské monarchie, která skončila v roce 1918. Následoval relativně krátký časový úsek První republiky (do roku 1938), který byl vystřídán obdobím dvou totalitních režimů (do roku 1989). Od roku 1990 dochází k obnově demokratických poměrů včetně obnovy fungování občanské společnosti.

2.1 Období Rakousko-Uherské monarchie do roku 1918

V tomto období procházela česká společnost demokratizací na národním principu a politizací mimo oficiální struktury státu, což zásadně ovlivnilo proces její emancipace. Češi se stávali společností bez vlastního státu, kteréžto postavení v sobě obsahovalo rozporný moment: na jedné straně odmítání státu a jeho zásahů a na druhé straně snahu pěstovat potenciální státotvorné cítění. Ze strany státu zde neexistovaly přirozené podmínky pro rozvoj občanských principů, čímž recipročně neexistoval přirozený vztah této společnosti ke státu. Česká občanská společnost se emancipovala proti státu a to na národním principu, který řadí národní zájem nad zájem individua.²⁰ Na druhou stranu měl „český občanský sektor 19. století neobvykle širokou oblast činností a mimořádně širokou základnu“, která se zaměřovala především na „činnosti kulturní a vzdělávací (Národní muzeum, ochotnická divadla, pěvecké sbory, lidové knihovny), na podporu národního živlu v jazykově smíšených oblastech (Matice česká), na místní občanskou svépomoc (dobrovolní hasiči, Kampeličky) a konečně na

¹⁹ Srov. MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 19.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 170-173 a s. 129.

budování symbolické 'národní armády' – Sokola.²¹ Tím bylo umožněno poměrně rychlé a úspěšné budování demokratického státu po roce 1918, který disponoval připravenými politiky a funkcionáři.

2.2 Období první republiky do roku 1938

Národní princip formování občanské společnosti přešel z období Rakousko-Uherska na období První republiky. Jeho problém tkvěl ve skutečnosti, že vyrovnání etnických skupin nemohlo být v rámci národního státu dosaženo. Zatímco významná třímilionová německá menšina žádala proměnu Československa v mnohonárodnostní stát podle švýcarského vzoru, Češi nechtěli připustit vznik německé autonomie, „státu ve státu“, protože se obávali ohrožení samotných základů nově vzniklého státu. To vyústilo v přijetí ústavy bez zástupců německých obyvatel republiky a nedostatečné zastoupení Němců v některých specifických institucích státu, čehož v konečném důsledku zneužila Hitlerova ideologie.²²

Na druhou stranu zdědilo Československo společnost s bohatým spolkovým životem, který se dále čile rozvíjel. V období První republiky bylo registrováno okolo padesáti tisíc sdružení. Spolkový aktivismus se však původně neformoval – především v české společnosti jako přirozený obsah občanské společnosti v protívěže vůči státu – ale spíše jako náhrada státu.²³

V tomto období dosáhla česká občanská společnost – přes svoje nejružnější omezení – poměrně rozvinuté struktury, nicméně neměla takovou kvalitu, aby v pravý čas dokázala nebýt netečná a bezmocná. Rovněž s ohledem na mezinárodní situaci získala státní moc v druhé polovině 20. století takřka nekontrolovatelnou převahu nad občanskou společností.

²¹ SOKOL, J. In *OBČANSKÝ SEKTOR – studie a souvislosti*, s. 3.

²² Srov. MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 180.

²³ Srov. tamtéž, s. 184.

2.3 Období totalitních režimů do roku 1989

Po šestileté nacistické okupaci vznikl v poválečném Československu systém Národní fronty, jež později organizačně zastřešil desítky tisíc sdružení. Organizovanost občanů byla po roce 1948 v průběhu komunistické éry ve skutečnosti značná, podstatně větší než dnes, ale zpolitizovaná a pod kontrolou státní moci. Situace dlouhých let totalitních režimů vytvářela a vlastně potvrzovala (již z dob Rakousko-Uherska důvěrně známý) stereotyp, kdy stát byl chápán jako něco zcela cizího, vnuceného a nepřátelského. Tento silně zažitý archetyp pak vyvolával ve společnosti dvojí efekt. Za prvé vedl k potvrzování hodnoty a „blahořečení“ soukromí. Realita přitom vyžadovala, aby většina obyvatel do veřejné sféry z nejrůznějších důvodů vstupovala. Ve své veřejné roli byli tito lidé příležitostně nuceni „hrát“ podle vnucených pravidel, jen aby mohli co nejdříve opět uniknout, více či méně zahanbeni, do svého soukromí. Druhým důsledkem je znehodnocení veřejné sféry či politiky jako takové. Jakákoliv hlubší spolupráce se státními institucemi, politiky či stranou byla považována za nemorální, stigmatizující a za blízkou velezradě.²⁴

2.4 Nástup demokratické společnosti po roce 1990

Hlavním úkolem polistopadové doby se stala obnova autonomie individua a občanské společnosti, která přestala být utlačována ze strany státní moci. Šamalík v této souvislosti tvrdí, že „obnova občanské společnosti nemůže být věcí státu, ale musí růst z nitra občanské společnosti, z jejích potřeb a sil.“²⁵ Nicméně stát musí souběžně utvářet podmínky pro její obnovu, k čemuž je zapotřebí vzájemné důvěry a partnerství. Ta nebyla mezi českým občanem a státem ve většině historického vývoje nastolena a toto dědictví se daří jen pomalu a postupně překonávat.

²⁴ Srov. MÜLLER, K. *Češi a obč. sp.*, s. 190 – 191.

²⁵ ŠAMALÍK, F. *Obč. sp. v moderním státě*, s. 147.

3 Role křesťana a církve ve společnosti

Po vymezení pojmu občanské společnosti a charakteristice specifik českého prostředí při utváření občanské společnosti přejdeme k rozboru úlohy křesťana a církve z pohledu křesťanského sociálního učení. Obrátíme pozornost k otázce podstaty poslání křesťana, ke klíčové roli Ježíše Krista, církve jakožto vrcholného společenství a důležitosti osobní angažovanosti v záležitostech světa.

3.1 Poslání křesťana

Křesťan je povolán k naplňování dvou základních úkolů: být v dynamickém vztahu s Bohem a budovat Boží království.

3.1.1 Důstojnost člověka a jeho vztah k Bohu

Člověk se odlišuje od ostatního stvoření svou důstojností, kterou výstižně charakterizuje dokument II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*:

„Nejvznešenější stránka lidské důstojnosti spočívá v tomto povolání člověka ke společenství s Bohem. Pozvání k rozhovoru, jehož se dostává od Boha člověku, začíná již jeho samou lidskou existencí. Existuje-li člověk, je to jen proto, že ho Bůh z lásky stvořil a neustále jej z lásky zachovává; člověk tedy žije plně podle pravdy jen tehdy, když tuto lásku svobodně uznává a dává se svému Stvořiteli.“²⁶

Důstojnost člověka se odvíjí od partnerského vztahu s Bohem, který nepopsatelně převyšuje člověka. Nepoměr tohoto partnerství není pro člověka překážkou, ale spíše výzvou k hledání a kultivaci vztahu s Bohem, který je příčinou všeho bytí.

²⁶ *Dokumenty II. vatikánského koncilu, Gaudium et spes 19.*

3.1.2 Člověk je povolán hledat a budovat Boží království

Křesťan-laik žijící uprostřed společnosti je stavěn před „úkol hledat Boží království“²⁷ a to tím, „že se zabývá časnými věcmi a upravuje je podle Boha.“²⁸ Bůh ho volá, aby „plnil sobě vlastní úkoly v duchu evangelia a jako kvas přispíval k posvěcení světa jaksi z nitra, a tak především příkladem svého života, vírou, nadějí a láskou hlásal Krista druhým lidem.“²⁹ Hledání Božího království se děje odpozorováváním Kristova příkladu, který nejdokonaleji ukazuje cestu životem a který je centrálním bodem v životě křesťana. Následuje-li člověk jeho odkaz, zároveň tím i Boží království buduje.

Z biblického pohledu můžeme povolání křesťana k péči o svět a způsob budování Božího království na této zemi doložit verši z 25. kapitoly Matoušova evangelia, kde Ježíš v podobenství o posledním soudu říká: „Tehdy řekne král těm po pravici: 'Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.'... Král odpoví a řekne jim: 'Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili'“ (Mt 25,34-36.40). Nejelementárnější světské starosti, láskyplná pomoc druhému člověku, tak mají klíčový dopad na budování Božího království.

3.1.3 Základní pomoc křesťana je Kristus

Základní pomocí k naplnění dvou výše popsaných úkolů nalezne křesťan v Ježíši Kristu, neboť „Bůh Otec se dle zcela svobodného a tajemného záměru své moudrosti a dobroty rozhodl povznést lidi k účasti na božském životě“³⁰ a to tak, že „neustále jim poskytuje pomocné prostředky ke spáse se zřetelem na Krista,

²⁷ *Dokumenty II. vatikánského koncilu, Lumen gentium 31.*

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž, 2.

Vykupitele, jenž je obraz neviditelného Boha, dříve zrozený, než celé tvorstvo (Kol 1,15).³¹ A právě “Kristus, který přišel mezi nás splnit Otcovu vůli, uvedl nebeské království na zemi, zjevil nám jeho tajemství a svou poslušností uskutečnil vykoupení.”³²

To, co bylo před příchodem Krista sdělováno pouze skrze proroky a zjevenou pravdu, přichází Bůh sám osobně zvěstovat. Ocitá se tak uprostřed rizik lidské společnosti, která se od svého stvoření s velkými těžkostmi (jestli vůbec) vracela k prvotnímu ideálu ráje. Svým prostým a přímočarým způsobem života nám zanechal odkaz, jehož následováním lze být jak ve vztahu s Bohem, tak uprostřed společnosti a utvářet ji dle Boží vůle.

Kristův kladný přístup k utváření tehdejší společnosti lze doložit mj. na těchto momentech:

- Nepřišel zrušit tehdy platné zákony, ale vracel jim jejich ducha (Mt 5,17); jinými slovy nebyl násilným revolucionářem, který by ohrozil základní funkční prvky společnosti, které spočívají v právním systému.
- Trval na splnění povinností jak vůči státu, tak vůči Bohu (Lk 20,25); nebyl tedy stoupencem sebeuzavření věřících do ghetta víry.
- Nezahálel a podstatnou část svého života zastával práci tesaře; přispíval tedy k tvorbě veřejného blaha.
- Sloužil druhým - pomáhal nemocným (Lk 17,11-19), zastával se stíhaných (Jan 8,1-11), přijímal všechny bez rozdílu, i nespravedlivé (Lk 19,1-8); nezapomínal tak na sociálně slabé a znevýhodněné.
- Osvětloval podstatu života zde na zemi a vedl lidi k pravdě, lásce a vzájemnému odpouštění.

³¹ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, LG 2.

³² Srov. tamtéž, 3

3.2 Význam společnosti a jejího uspořádání v životě křesťana

Navazování vztahu s Bohem a budování Božího království se uskutečňuje ve společenství lidí. Zároveň „ze společenské povahy člověka vyplývá, že pokrok lidské osoby a rozvoj společnosti na sobě vzájemně závisí. Přitom lidská osoba je a musí být počátkem, nositelem a cílem všech společenských institucí. Člověk tedy, jelikož život ve společnosti není něco, co mu bylo přidáno zvnějšku, roste ve všech svých schopnostech a může uskutečňovat své povolání stykem s ostatními, vzájemnými službami a rozhovorem s bratřími.“³³ Tato charakteristika člověka, jehož osobní rozvoj do značné míry závisí na společenství s ostatními lidmi, je platná jak pro oblast víry, tak pro oblast občanského života.

3.2.1 Postavení církve v životě křesťana a společnosti

Vrcholným společenstvím křesťana je církev, tajemné Tělo Kristovo, do níž je každý člověk povolán. Až poté, co si křesťan uvědomí tuto svou základní identitu, se může cítit být příslušníkem jiných organizací a uskupení (pokud není jejich poslání v rozporu s učením církve). Z tohoto pohledu tak nemůže křesťan nikdy považovat občanskou společnost, dokonce ani tu liberální národních států, v níž se jim vede dobře, za všeobjímající celek, jehož jsou součástí.³⁴ Občanská společnost a odpovídající politické uspořádání není nejvyšší autoritou, jíž by byl křesťan zavázán; tou je církev, která působí ve světě, ale není ze světa.³⁵

³³ *Dokumenty II. vatikánského koncilu, GS 25.*

³⁴ Srov. NOVAK, D. Židé, křesťané a občanská společnost. *First Things.*

³⁵ Ve shodě s americkým křesťanským myslitelem Michaelem Novakem můžeme dokonce říci, že „občanská společnost se svým důrazem na svobodu člověka vyrůstala z křesťanského podhoubí. Ideál svobody v plné míře svého významu od svobody svědomí až po svobodu slova a občanská a politická práva se prvně rozvíjí v křesťanském prostředí Evropy a severní Ameriky, zatímco v muslimském, hinduistickém, budhistickém, konfucionálním či šintoistickém prostředí se neobjevuje“ (srov. NOVAK, M. *The Future of Civil Society. Crisis 14* č. 8). Jeho názor potvrzuje i Jan Sokol zmínkou, že „velkolepý proces emancipace jednotlivce byl kdysi zahájen křesťanstvím“ (viz *OBČANSKÝ SEKTOR – studie a souvislosti*, s. 6).

Zároveň církev a ti, kdo ji tvoří, představují důležité aktéry občanské společnosti.³⁶ Na tomto místě je velmi důležité si uvědomit jádro poslání církve, které lze vyjádřit následovně:

„Vlastní poslání, které Kristus svěřil své církvi, nepatří do oblasti politické, hospodářské nebo sociální; cíl, který jí vytkl, je rázu náboženského. Přesto však právě z tohoto náboženského poslání vyplývají úkoly, světlo a síla, které mohou sloužit k vybudování a upevnění lidské společnosti podle Božího zákona. Stejně tak, když je to potřebné, církev může, ba musí podle dobových a místních okolností podněcovat akce sloužící všem, zvláště strádajícím, jako například akce dobročinné a podobné.“³⁷

Církev se tak nemůže redukovat na technokratického vykonavatele politických, hospodářských nebo sociálních záležitostí, ale přesto v těchto oblastech má působit a to tak, že jim bude dodávat duchovní rozměr, díky němuž pak nástroje těchto oblastí dosáhnou plné efektivnosti a lidskosti (například přibližně stejný typ služby – péče o umírající – je zajištěna jiným způsobem na nemocničním oddělení dlouhodobě nemocných a jinak v hospici s křesťanským duchem). Toho bude dosaženo při vědomí úzké sounáležitosti se všemi lidmi, tak jak to vyjadřuje úvodní věta pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*: „Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu.“³⁸

3.2.2 Uspořádání společnosti a růst veřejného blaha

Rozvoj lidské osobnosti nastává ve spravedlivě uspořádané společnosti, která respektuje jak materiální, tak duchovní rozměr člověka a je založena na Bohu.

³⁶ Srov. VAJDOVÁ, T. *Česká občanská společnost 2004: Po patnácti letech rozvoje*, s. 24-25.

³⁷ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, GS 42.

³⁸ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, GS 1.

Základními východisky jsou dle encykliky Jana XXIII. „*Pacem in terris*“ pravda a úcta k druhému člověku zdokonaleny láskou v prostředí svobody:

„Proto je třeba pokládat soužití lidí za spořádané, plodné a v souladu s lidskou důstojností tehdy, spočívá-li na pravdě. To se jistě podaří, bude-li každý náležitě uznávat jak svá práva, tak své povinnosti vůči druhým.“³⁹ A dále: „Protože tento řád spočívá na pravdě, je třeba ho uskutečňovat podle příkazů spravedlnosti; vyžaduje, aby ho oživovala a zdokonalovala vzájemná láska; a konečně má být utvářen v plné svobodě tak, aby byl den ode dne blíž rovnosti mezi lidmi.“⁴⁰

Východiskem tohoto uspořádání je Bůh, který „je první Pravda a svrchované Dobro, a proto nejhlubší pramen, z něhož může lidské společenství čerpat pravou životaschopnost, aby bylo spořádané, plodné a aby odpovídalo lidské důstojnosti.“⁴¹

Vedle nároku na spravedlivé uspořádání společnosti klade člověk rovněž požadavek růstu obecného blaha, v němž mohou lidé „plněji a snadněji dosáhnout dokonalosti.“⁴² Jeho růst, který je požadován naprostou většinou společnosti, lze dosáhnout pouze spojením sil širšího společenství: „Lidé, rodiny i různé skupiny tvořící občanskou pospolitost si uvědomují svou neschopnost zařídit si sami plně lidský život; pociťují proto potřebu širšího společenství, v jehož rámci by se všichni spojenými silami snažili den co den stále lépe uskutečňovat obecné blaho.“⁴³

Role křesťana v tomto bodě spočívá v utváření podoby veřejného blaha, které nelze ztotožňovat jen s růstem ekonomiky, resp. hrubého domácího produktu (HDP). Přestože trvale udržitelné zvyšování HDP je důležitým faktorem materiálního zabezpečení člověka, nedokáže zajistit celkový rozvoj jeho osobnosti. Navíc je třeba pečlivě posuzovat, na základě čeho a jakým směrem se růst HDP ubírá – vedle usnadnění životních podmínek člověka, což je pozitivní

³⁹ *Sociální encykliky (1891-1991). Pacem in terris* 35.

⁴⁰ *Sociální encykliky (1891-1991). PT* 37.

⁴¹ *Tamtéž, PT* 38.

⁴² *Srov. Dokumenty II. vatikánského koncilu, GS* 74.

⁴³ *Tamtéž, GS* 74.

směr, se v dnešní době stále více setkáváme s negativními složkami růstu ekonomiky, které ve svém důsledku stravují pravé společenské hodnoty.⁴⁴

V konfrontaci s potřebou celosvětově spravedlivého růstu veřejného blaha se tak křesťan dostává před dvě základní, fázově posunuté otázky:

1. Kde má vynaložit své úsilí?
2. Jak má toto úsilí vynaložit?

V první fázi rozhodování o zapojení do procesu růstu blaha je křesťan odkázán v první řadě na své svědomí, které je do značné míry determinováno jeho momentální situací (potřeba zajištění obživy pro rodinu, splácení hypoték a půjček apod.).⁴⁵

Svědomí plní nenahraditelnou roli též při zodpovězení druhé otázky – zde se může jedinec konkrétněji opřít o církevní dokumenty, které ho vybízí k „odpovědnosti za přijaté povinnosti a úlohy.“⁴⁶ Po vzoru Matky Terezy to znamená dělat s láskou tu službu, které člověk řekne své dobrovolné ano.

3.3 Role křesťana a církve v občanské společnosti

Na tomto místě můžeme uzavřít otázku, zdali a jak se má křesťan a církev v občanské společnosti angažovat. Na první část otázky dávají církevní dokumenty srozumitelnou odpověď ANO. Při odpovědi na druhou otázku je třeba zvažovat osobní dispozici člověka a prostředí, v němž křesťan a církev působí. Velkou roli zde hraje svědomí jedince.

⁴⁴ K růstu HDP negativním směrem dochází například zvýšením produkce zbrojního průmyslu, výstupem marketingových oddělení, které dosáhnou prodeje stejného výrobku za odlišnou cenu, či růstem objemu služeb právnických kanceláří, které zúřadují více rozvodových řízení...

⁴⁵ Důležitou roli vedle svědomí hraje též Boží zavolání, které může na čas zavést člověka na místo odlišné od jeho představ, kde ale získá potřebné kompetence a zkušenost pro službu na místě následujícím.

⁴⁶ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, GS 74.

3.3.1 *Postoj křesťana*

Křesťan, který žije uprostřed občanské společnosti a chce ji utvářet k Božímu obrazu, musí dokázat:

- vyvinout úsilí přesahující úroveň osobního přežívání a nesklouznout tak do „šedé zóny“ uspokojování vlastních potřeb,
- spoluprožít okamžiky s jinými lidmi,
- ke službě a lidem přistupovat pravdivě, s láskou a přijetím.

K osobnímu nasazení vybízí princip subsidiarity zmíněný v kapitole č. 1.4.7. V jeho pojetí má každý stupeň v hierarchii společenského uspořádání – jednotlivec – rodina – společenství obce či farnosti – kraj – země – stát – a popř. i nadnárodní společenství – jednat samostatně a odpovědně na svém rozhodovacím stupni a dovolávat se pomoci vyššího stupně společenské hierarchie jen v případě, že na řešení situace již jeho vlastní síly nestačí. Teprve pak je na místě solidarita jako druhý ústřední pilíř křesťanského sociálního učení.⁴⁷ V tomto směru je inspirující slavný výrok bývalého amerického prezidenta J. F. Kennedyho: „Moji milí Američané, neptejte se, co může pro vás udělat vaše země; zeptejte se, co vy můžete udělat pro svoji zem. Moji milí spoluobytelé země, neptejte se, co pro vás Amerika udělá, ale co můžeme společně udělat pro svobodu člověka.“⁴⁸ Předpokladem pro individuální nasazení je svoboda jednání a bytí. Ta pramení z rozumu, který Bůh udělil člověku, a tak z něj učinil důstojnou osobu vybavenou iniciativností a schopností ovládat své skutky.⁴⁹ Svoboda člověka je tedy nepostradatelným rysem jak Božího království, tak občanské společnosti.

Umění spoluprožít momenty lidského bytí je základem úspěchu misionářského poslání křesťana, křesťanské organizace a potažmo i církve. Důvěryhodnost křesťana úzce souvisí s jeho porozuměním lidským příběhům,

⁴⁷ *Pokoj a dobro. List k sociálním otázkám v České republice k veřejné diskusi*, 33.

⁴⁸ Z inaugurační řeči J. F. Kennedyho pronesené 20.1.1961 ve Washingtonu D.C.. Dostupné např. z WWW: <<http://www.americanrhetoric.com/speeches/jfkinaugural.htm>>.

⁴⁹ Srov. *KKC - Katechismus katolické církve*, 1730-1731.

ztotožněním se s příslušnými těžkostmi a společným prožitím určitých životních momentů. Sdílení společného snažení pak vytváří skvělý prostor pro otevření duchovního prostoru druhého člověka a umožňuje též vytvářet hmatatelné hodnoty zdejšího světa.

„Metodický rámec“ pro tyto dvě dovednosti pak utváří pravda a láska, bez nichž nelze dosáhnout opravdového pokroku v budování ani občanské společnosti, ani Božího království.

3.3.2 *Postoj církve*

Působení církve ve světě lze charakterizovat větou, která říká, že „úkolem církve je podporovat a povznášet všechno, co je v lidské společnosti pravdivé, dobré a krásné, proto když se věrně drží evangelia a vykonává ve světě své poslání, upevňuje mír mezi lidmi k Boží slávě.“⁵⁰

Aby toto prohlášení získalo na své váze a nezůstalo pouhým porozuměním současnému světu a jeho problémům, musí církev, resp. její příslušníci a církevní organizace nejen podporovat, ale též přímo vstupovat a v rámci svých možností i utvářet to, co je v lidské společnosti pravdivé, dobré a krásné, čímž získá na své autentičnosti. To odpovídá misijnímu rozměru církve, v němž přináší lidem pravdu podpořenou skutky a zároveň doufá v jejich pronikavý účinek. V tomto pojetí se má církev ve svém poměru ke společnosti stále projevovat a osvědčovat jako „světlo světa“ – a tím být ve výrazném kontrastu k současné společnosti – a zároveň jako „sůl země“ – a tím být k současné společnosti ve fundamentálním solidárním vztahu.⁵¹

Jak bude dále reflektováno, v případě novohradského kláštera lze tento postup doložit na tom, že plní nejen své duchovního poslání („tvorba pravdy“), ale skrze otevřenost veřejnosti vytváří možnost pro zaměstnání více než desítky lidí („tvorba dobra“) a prostor pro kulturní naplnění člověka („tvorba krásy“). Druhé

⁵⁰ *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, GS 76.

⁵¹ Srov. *CÍRKEV A SPOLEČNOST*, K. Koch s. 28-29.

dvě jmenované oblasti nesmí potlačit první jmenovanou stejně tak jako první oblast by neměla bezdůvodně odříznout zbylé dvě. K tomu je zapotřebí dostatečných personálních zdrojů, plné zapojení a spolupráce laiků a osob zasvěceného života, tedy celé církevní obce.

4 Působení Kláštera Božího Milosrdenství v prostředí občanské společnosti

Tato kapitola tvoří praktickou část práce. Přiblížím zde svou osobní zkušenost z působení v církevní instituci „Klášter Božího Milosrdenství“ v Nových Hradech. Nejprve se podíváme na historické a organizační souvislosti.

4.1 Historie novohradského kláštera

Klášter sv. Petra a Pavla Řádu servitů (tak se dříve klášter jmenoval), byl založen v Nových Hradech (cca. 35 km jihovýchodním směrem od Českých Budějovic při česko-rakouské hranici) v roce 1677, kdy sem na pozvání místní šlechtické rodiny Buquoyů přišli první servité (Služebníci Mariini). Hlavním posláním byla správa novohradské farnosti a okolních vesnic. V roce 1950 byli z kláštera vyhnáni poslední dva servité a budova až do roku 1987 sloužila jako kasárna posádky pohraniční stráže Československé lidové armády. Na počátku 90. let minulého století byl klášter vrácen servitskému řádu, který ho celý zrekonstruoval. Souběžně začali servité pracovat na obnově duchovního života v regionu. Novohradský klášter se tehdy široce otevřel veřejnosti a stal se duchovním a kulturním centrem Novohradska. Po smrti posledního servity P. Bonfilia M. Wagnera OSM přešla správa kláštera a odpovědnost za další činnost do rukou společenství papežského práva „Rodina Panny Marie“ a od 1.10.2006 nese nové jméno „Klášter Božího Milosrdenství.“⁵²

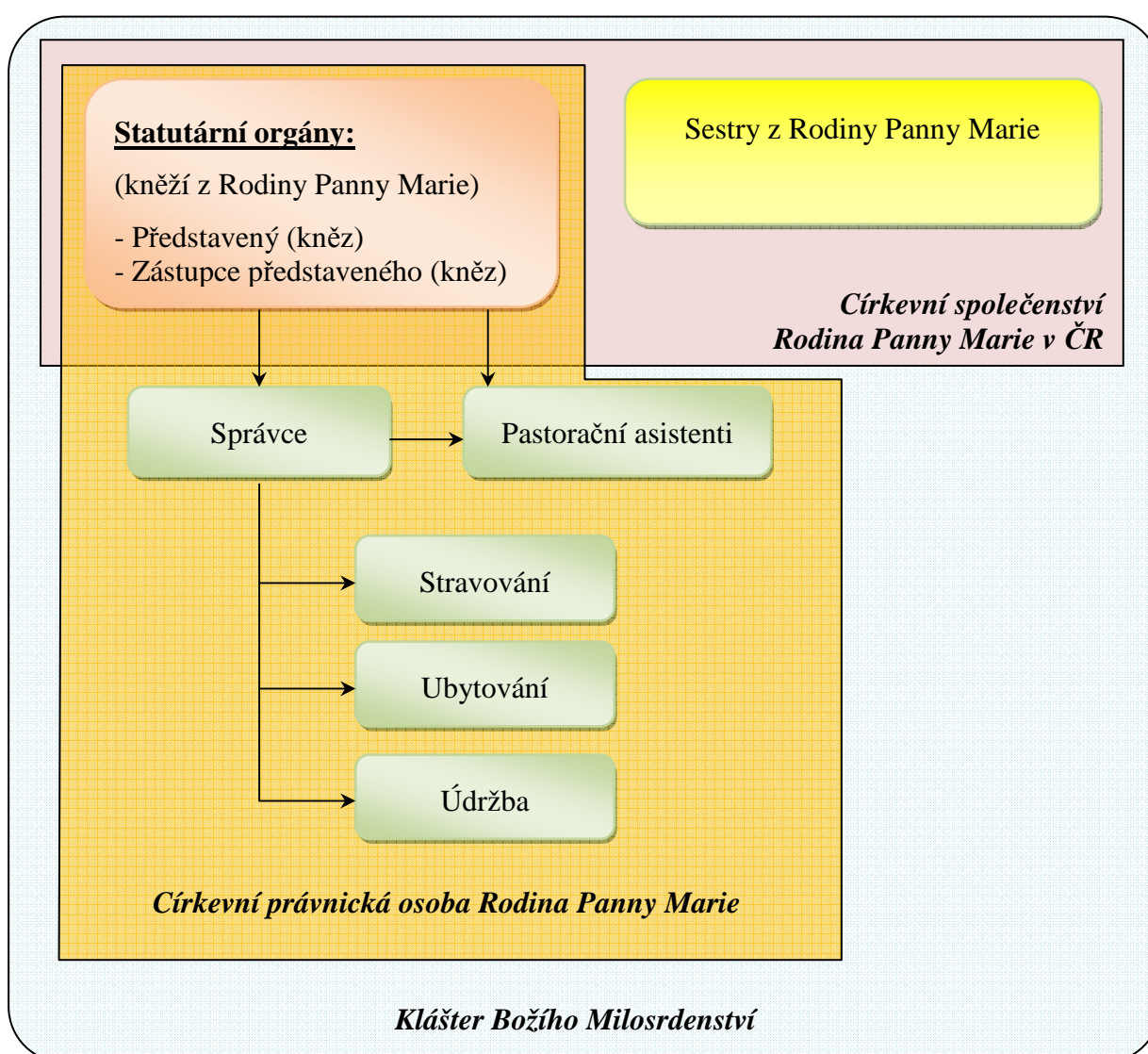
4.2 Právní a organizační uspořádání kláštera

Klášter Božího Milosrdenství je církevně uznané jméno kláštera. Registrace právnické osoby „Rodina Panny Marie“, pod jejíž hlavičkou funguje novohradský klášter, je provedena na základě zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Rodina Panny Marie je

⁵² Blíže viz WWW: < <http://www.klaster.cz> >

neziskovou církevní právnickou osobou, která se stará o duchovní, kulturní a materiální chod novohradského kláštera a farností Nové Hrady, Horní Stropnice, Dobrá Voda, Rychnov a Hojná Voda. Z církevního pohledu je Rodina Panny Marie mezinárodní misijní společenství papežského práva, které sdružuje kněze, bratry a sestry. Z pohledu českého práva je Rodina Panny Marie církevní právnický subjekt tvořený:

- knězi ze společenství Rodiny Panny Marie,
- zaměstnanci církevní právnické osoby Rodina Panny Marie.

Obrázek organizačního uspořádání Kláštera Božího Milosrdenství

4.3 Činnost kláštera

Kněží a sestry z Rodiny Panny Marie se věnují pastorači, která je soustředěna na duchovní život člověka, na jeho růst ve víře skrze Písmo svaté a svátosti. Kněží vysluhují svátosti, vedou katecheze, pracují s dětmi i dospělými v záležitostech týkajících se předávání víry a jsou statutárními orgány kláštera a svěřených farností. Sestry všestranně pomáhají kněžím v jejich službě. Veškerá činnost je pak svěřena do pravidelné společné denní modlitby a mše svaté.

Role laiků spočívá v následujících oblastech:

- pomoc v přímé pastorači (podílení se na katechezích, případné sloužení bohoslužeb slova),
- vedení volnočasových aktivit zaměřených na:
 - věřící (klášterní školička Immanuel),
 - nejširší veřejnost (klub maminek, keramická dílna, organizování koncertů, tvořivých dílen),
- zajištění ekonomického, administrativního, technického, ubytovacího a stravovacího chodu kláštera a farností.

Klášter Božího Milosrdenství v Nových Hradech a jeho činnost tak stojí dílem na osobách zasvěceného života (kněží a sestry z Rodiny Panny Marie, bez nichž by klášter ztratil značný duchovní rozměr a náboj), dílem na laicích (jak zaměstnancích, tak mnoha dobrovolnících, bez nichž by řada aktivit a chod kláštera byl značně redukován). Tato symbióza a široká otevřenost kláštera nese s sebou řadu efektů:

- Kněží a sestry se mohou plně věnovat svému poslání a nejsou zatěžovány administrativními a technickými záležitostmi, jakému jsou vystaveni duchovní osoby ve většině jiných farností.
- Pastorače se vyznačuje značnou šíří – probíhá nejen ve vlastním slova smyslu (katecheze a vysluhování svátostí), ale též v širokém pojetí (kdy jsou lidem nabízeny pozitivní lidské hodnoty, které mají člověku

nabídnout možnost k zodpovězení základní otázky „kde mají tyto hodnoty svůj kořen“).

- Klášter je v očích veřejnosti vnímám vysoce pozitivně jako nositel duchovních a kulturních hodnot. Nepřátelské vnímání kláštera coby reprezentanta církve je právě touto širokou nabídkou a otevřeností značně stíráno.⁵³
- Svým fungováním vytváří klášter více než jednu desítku pracovních míst, což představuje nezanedbatelný sociální stabilizační faktor v oblasti česko-rakouského pohraničí. Z provozního hlediska je přitom hospodaření kláštera vyrovnané.
- Síla personálního obsazení a kompetence laiků mu umožňují promlouvat do formování a směřování regionu.
- Návštěvníci zde mohou nalézt duchovní útěchu a povzbuzení, objevení krásy v sobě samotných, poučení, pohlázení na duši, či krásný a upravený prostor pro jednoduché setkání s jinými lidmi. Řada dobrovolníků pak zde nachází svou vlastní seberealizaci v oblastech, ve kterých se snaží sloužit jiným lidem.

4.4 Role kláštera v mikroregionu Sdružení Růže a v MAS Sdružení Růže

Díky práci pro region a své kompetenci může novohradský klášter ovlivňovat skrze své zástupce mikroregionální dění na území Sdružení Růže a MAS Sdružení Růže, jejichž členem se v minulosti stal.

4.4.1 Charakteristika Sdružení Růže a Místní akční skupiny Sdružení Růže

Mikroregion Sdružení Růže se rozprostírá na území dvou okresů – České Budějovice a částečně Český Krumlov. Okraje oblasti lze vymezit obcemi Srubec

⁵³ „Aktualizace strategické a rozvojové studie mikroregionu Sdružení Růže a Rozvojový plán pro období 2004-2006“ uvádí novohradský klášter dokonce jako centrum společenského dění v Nových Hradech, které svými aktivitami a prostory pro setkávání zastihuje i Kulturní a informační centrum.

– Dolní Dvořiště – Jílovice – Nové Hrady. Mikroregion zahrnuje správní území 23 obcí o celkovém počtu obyvatel přesahujícím 25 tisíc. Kromě měst a obcí jsou členy Sdružení Růže i organizace nemunicipální povahy, subjekty mající charakter nestátních neziskových organizací. V rámci mikroregionu Sdružení Růže se na počátku roku 2004 zformovala tzv. Místní akční skupina (MAS) Sdružení Růže, jejímž prostřednictvím se z programu LEADER získaly pro region desítky milionů korun na nejrůznější rozvojové projekty. MAS ve shodě s posláním Sdružení Růže usiluje o všestranný rozvoj regionu a to jak v oblasti materiální, tak nemateriální („budování krásného prostředí pro život člověka“).⁵⁴

Místní akční skupina je typickým počinem občanské společnosti a byla stručně popsána v kapitole č. 1.4.4. Členové MAS se podílí na identifikaci potřeb regionu, vytvoření rozvojové strategie regionu a zajištění jejího plnění. Základním předpokladem je ochota věnovat díl svého času veřejným záležitostem a odvést „kus práce“ pro region. Zde se nachází velká příležitost pro křesťana příp. křesťanskou instituci, kterou novohradský klášter prostřednictvím svého aktivního členství využíval.

4.4.2 Příklad formování mikroregionální strategie

Zástupce novohradského kláštera (jeho správce) se formování regionálního vývoje v rámci této iniciativy aktivně zúčastňuje od samého začátku. Důležitost pozvednutého hlasu lze doložit na příkladu formování rozvojové strategie mikroregionu Růže, ke které došlo na přelomu roku 2006 a 2007.⁵⁵

Každá dobrá strategie čerpá z již naformulovaných strategických materiálů vyššího řádu, mezi něž ve zvažovaném případě patří např. vzdělávací, energetická, vodohospodářská, turistická aj. koncepce Jihočeského kraje. Na základě znalosti potřeb a směřování nadřazeného regionu se mikroregionální

⁵⁴ Bližší seznámení s těmito iniciativy lze nalézt na WWW: <<http://www.sdruzeniruhe.cz>> a WWW: <<http://mas.sdruzeniruhe.cz>>.

⁵⁵ Strategie rozvoje mikroregionu „Sdružení Růže“ pro období 2007-2013 je dostupná z WWW: <<http://mas.sdruzeniruhe.cz>>.

strategie snaží další směr rozvoje konzistentně budovat se zohledněním místních specifíků. Nepříznivým faktorem ovlivňující formulování mikroregionální strategie Sdružení Růže byla skutečnost, že nečerpala ze strategického materiálu vyššího řádu, který by na úrovni Jihočeského kraje rozvíjel principy křesťanského sociálního učení a etiky nastíněné v kapitole 3. Tento materiál není v současné době pro Jihočeský kraj, resp. českobudějovickou diecézi zpracován, tudíž prosazování křesťanských principů závisí primárně na angažovanosti jednotlivých křesťanů a křesťanských institucí v mikroregionální politice. Dalším nepříznivým faktorem se stala absence křesťanských subjektů při sběru dat o mikroregionu – přestože farní správa tvoří stále ještě důležitou regionální institucionální síť, v mikroregionu Sdružení Růže nebyla zpracovatelem strategie (KP Projekt) zohledněna (mezi základní důvod patří její určitá „neviditelnost“ a uzavřenost do vlastního světa víry). Výjimku zde tvořil právě novohradský klášter, jehož zástupci identifikovali potřeby regionu též po stránce duchovního rozvoje. Ve finálním připomínkování pak ze strany novohradského kláštera byly vzneseny důležité poznámky, že region je třeba rozvíjet nejen po materiální a kulturní stránce, ale též po stránce duchovní. Tyto připomínky byly v zásadě přijaty a zakomponovány do strategie. Tím jsou mj. vytvořeny podmínky pro to, aby předpokládané finanční dotace mohly směřovat též do rozvoje duchovního života regionu (např. rozvoj poutní tradice, exercicií apod.).

4.5 Zhodnocení činnosti novohradského kláštera v občanské společnosti

Po vymezení funkcí a předpokladů fungování občanské společnosti, charakteristice role křesťana opírajícího se o principy křesťanského sociálního učení a popisu činnosti novohradského kláštera můžeme provést stručné zhodnocení průniku teorie a praxe.

4.5.1 Využití určujících faktorů občanské společnosti

Cílené ovlivnění podoby občanské společnosti se nejefektivněji provede zaměřením úsilí na utváření jejích určujících faktorů, s nimiž jsme se seznámili v kapitole č. 1.4 (mezi ně patří svoboda člověka, svobodné tržní prostředí, nadnárodní, státní a regionální moc, angažovanost jedince a zájmových skupin).

Z těchto faktorů nelze přímo ovlivnit svobodu člověka a svobodné tržní prostředí, spíše se jedná o cílový stav. Nadnárodní, státní a zejména regionální zastupitelskou moc lze vedle odpovědné účasti na volbách ovlivňovat pozitivním lobbingem – účastí na expertních skupinách, komentářem k různým strategiím a aktivitám či prosazováním projektů, z nichž pak dokáže zastupitelská moc identifikovat oblasti s určitou potřebou. V tomto směru se novohradský klášter úspěšně angažuje v utváření mikroregionálního prostředí, přičemž ve shodě s dokumenty II. vatikánského koncilu tato politická angažovanost nepředstavuje jeho klíčové poslání.

Nejvíce možností pro utváření občanské společnosti ale spočívá v angažovanosti jedince a zájmových uskupení. Role křesťana a církve by neměla být zúžena do pozice pouhého uspokojovatele občasných potřeb (například zajištění půlnoční mše svaté), ale měla by sama nabízet pozitivní a krásné hodnoty (například v Nových Hradech organizuje klášter v kontrastu s populárním čertovským rejdním poklidnou a radostnou mikulášskou nadílku). Řada funkcí je navíc ze strany veřejnosti od kláštera očekávána (například město Nové Hradky, které bylo v minulosti osloveno Diakonií Broumov o pomoc při organizaci charitativní sbírky ošacení, předalo tuto iniciativu novohradskému klášteru).

4.5.2 Plnění funkcí občanské společnosti

Rozsah této práce neumožňuje provést taxativní výčet oblastí, v nichž se křesťan může či nemůže angažovat; obecně lze vymežit, že křesťanovo působení je dovoleno všude, kde jde o dobro člověka, není to v rozporu s jeho svědomím a učením církve.

Při pohledu na pět funkcí občanské společnosti, které jsme uvedli v kapitole č. 1.3, lze konstatovat, že ani jedna z nich není v rozporu s křesťanským sociálním učením a lze je naplňovat.

Funkce tvorby valu proti státní moci byla pro církve aktuální zejména do konce středověku, kdy představovala jediný mocenský protipól proti královské moci. Nicméně i v současném politickém uspořádání vstupují zástupci církve do dialogu se státní mocí a mohou ji ovlivňovat (v nedávné době došlo například k dohodě o vypořádání církevního majetku nebo já osobně jsem připojil svůj podpis k apelaci na zákonodárce, aby zabránili dalšímu daňovému znevýhodňování venkovského prostoru).

Funkce formování hodnot a jejich kultivace je vynikajícím polem pro působení křesťanů. Tato role je společností v řadě směrů dokonce požadována – například pobouřené reakce spoluobčanů nad odhalením spolupráce některých kněží s StB vnímám jako pozitivní signál toho, že církve je stále považována za určitý „morální maják“ (u jiné sociální skupiny by spolupráce s StB jistě nezvedla takové pohoršení). Novohradský klášter pak v tomto směru patří mezi nejaktivnější kulturní činitele v Nových Hradech, který se snaží nabízet hodnotný volnočasový a vzdělávací program.

Participativní funkce (efektivní mobilizace lidských zdrojů) představuje oblast, kterou může křesťan spíše využít ke své angažovanosti, než ji nějakým způsobem ovlivňovat.

Integrativní funkce (utužování mezilidských vztahů) hraje v případě křesťana znovu významnou roli. Skrze spolupráci s ostatními na společném cíli může pomáhat překonávat nejrůznější předsudky a bariéry. Skrze nabídku zajímavých volnočasových aktivit (klub maminek či tvořivé dílny) se daří novohradskému klášteru snižovat počet lidí, kteří jím jakožto církevní institucí opovrhují.

Seberealizační funkce občanské společnosti koresponduje s Božím záměrem po plném a svobodném rozvoji člověka. Skrze sestavení a realizaci aktivit sloužících jak věřícím, tak všem občanům společnosti, nachází člověk-křesťan své

vlastní uspokojení v tom, co pro jiné lidi dělá. Zaměstnanci a dobrovolníci novohradského kláštera jsou toho svědky (např. zbudování keramické dílny pro veřejnost umožnilo zaměstnání a radost pro člověka s tělesným hendikepem).

4.6 Předpoklady formování občanské společnosti na základě křesťanských principů

Na základě zkušenosti z fungování novohradského kláštera uprostřed společnosti bych zdůraznil několik dovedností, bez nichž se obnova společnosti v duchu křesťanských zásad neobejde:

- *Být spolu.* Nelze se uzavřít pouze do svého vlastního světa víry a čekat že „veřejnost k nám sama přijde“. Je třeba vstoupit do citlivého dialogu a spolupráce se společností, aby se tak společnost mohla přesvědčit o „normálnosti“ věřících a církve. Toto první vzájemné seznámení se děje zpravidla mimo náboženská témata v duchu setkání Ježíše se Zacheem, kdy Ježíš vyjádřil touhu strávit večer s odpadlíkem od Židovského národa, aniž by ten večer chtěl cíleně věnovat mravoučné přednášce (srov. Lk 19,5). Se spoluprací roste i vzájemná důvěra, která může někdy přerůst v touhu poznat jádro motivace křesťana - Boha.
- *Uchovat si svou vlastní identitu.* Křesťan se nesmí v duchu liberální opce⁵⁶ „rozplynout“ ve společnosti, musí si být vědom svého poslání (budování Božího království) a být tak světlem, které citlivě poukazuje na Pravdu. V případě výše zmiňované tvorby regionální strategie se ukázalo nutným vystoupit s nekonvenčním tématem a poukázat na potřebu rozvoje duchovního rozměru člověka, což bylo následně pozitivně přijato a důležitá oblast lidského bytí tak nebyla opomenuta.
- *Být kompetentní.* Má-li křesťan či křesťanská instituce prokvasit křesťanskými principy i oblast, která se netýká pouze náboženského světa, je třeba, aby byl(a) v dané oblasti kompetentní a činný. Na příkladu tvorby mikroregionální strategie bylo třeba nejen prokázat povědomí o tvorbě

⁵⁶ Pojem „liberální opce“ srov. *CÍRKEV A SPOLEČNOST*, K. Koch s. 26.

strategií, znalost prostředí či náležitosti projektového řízení, ale též přiložit ruku k dílu při jejím vypracování.

- *Být autentický a respektován.* Předchozí tři body vyžadují to, aby křesťan podával autentické svědectví víry a života. Na základě toho se pak může vytvořit respekt pro křesťanský způsob života a počet křesťanů, kteří se v naší zemi dostali do menšiny, už nehraje důležitou roli a křesťanské principy mají šanci uspět ve formování občanské společnosti.

V konečném důsledku při jednání ve výše uvedených intencích pak můžeme posouvat občanskou společnost směrem k Božímu království.

Závěr

S nástupem novověku dochází v Evropě a severní Americe k budování občanské společnosti, která je utvářena touhou člověka po spravedlivém uspořádání společnosti, v níž je maximálně respektována lidská důstojnost vycházející ze svobody člověka. Tento cíl – dosažení svobody člověka – je též cílem společnosti založené na křesťanských principech. Zde nalézá občanská a křesťanská společnost shodu, stejně tak jako v řadě dalších oblastí, v nichž se vzájemně prolínají a hranice mezi nimi nelze vždy jasně stanovit. Občanská společnost jakožto jeden z možných politických modelů musí být křesťanem vnímána jako prostředek realizace jeho poslání, kterým je budování Božího království, ne jako cílový stav. Zároveň ale nemůže křesťan občanskou společnost ignorovat nebo považovat za něco zcela cizorodého, musí v ní dokázat žít, uplatnit své vlohy a dodat ji duchovní rozměr. K tomu mu přichází na pomoc osoba Ježíše Krista a církev, která je vrcholným společenstvím křesťana.

Občanská společnost v České republice se z většiny nehlásí ke křesťanskému náboženství, přesto církev a zejména církevní instituce klade do svého centra. V řadě směrů akceptuje, nebo dokonce požaduje angažovanost křesťanů, což přináší zároveň i odpovědnost za autentické plnění křesťanského poslání. Vzájemná důvěra, bez které se neobejde konstruktivní prolínání občanské společnosti s křesťanskými zásadami, roste se schopností spoluprožití určitých okamžiků a společného utváření hodnot. Dalším důležitým faktorem akceptace křesťanských iniciativ je skutečnost, zda je tato aktivita kompetentní a je-li míněna s cílem nezištné a nesobecké služby lidem.

Upřímná služba lidem založená na pravdě, pokoře a lásce je zároveň i službou Bohu samotnému a přispívá tak k budování Božího království. V tomto duchu je i křesťan povolán k rozvoji občanské společnosti, která pak bude o tento jeho konkrétní příspěvek mocnější a pokojnější při konfrontaci se všudy přítomným zlem, které může slabou občanskou společnost strhnout do lidsky nedůstojných poměrů.

Seznam literatury

Aktualizace Strategické a rozvojové studie mikroregionu „Sdružení Růže“ a Rozvojový plán pro období 2004 – 2006. Zpracoval: Jarolímek, M, Nedvěd, P., Heidinger, P.. Nové Hradky, září 2003 – únor 2004. Dostupné z WWW: <<http://www.sdruzeniruze.cz>>.

ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika. Úvod a principy.* Přel. K. Šprunk. První vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. 254 stran. ISBN 80-7325-030-6.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. 7. přepracované vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1996. ISBN 80-85810-11-5.

BLAŽEK, J; UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, klasifikace.* První vydání. Praha: Karolinum, 2002. 211 stran. ISBN 80-246-0384-5.

Církev a společnost. Mezinárodní symposium 24.-26. dubna 1998. Křišťan, A., Renöckl, H. (ed.). České Budějovice: Sdružení Jana Neumanna, 1999. První vydání. 90 stran. ISBN 80-86074-09-9.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Přel. O. Mádr a další. První vydání. Praha: Zvon, 1995. 603 stran. ISBN 80-7113-089-3.

KKC - Katechismus katolické církve. Přel. J. Koláček. První vydání. Praha: Zvon, 1995. 793 stran. ISBN 80-7113-132-6.

London School of Economics [online]. Londýn: London School of Economics [cit. 2007-11-10]. Dostupné z WWW:< http://www.lse.ac.uk/collections/CCS/what_is_civil_society.htm>.

MÜLLER, K. *Češi a občanská společnost.* První vydání. Praha : TRITON, 2002. 251 stran. ISBN 80-7254-232-X.

NOVAK, D. Židé, křesťané a občanská společnost. *First Things*, únor 2002, str. 26-33 přel. E. Geissler. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/str_evropa/_zprava/52996>.

NOVAK, M. *Filozofie svobody*. Přel. M. Neudorfllová. První vydání. Praha: Vyšehrad, 1998. 240 stran. ISBN 80-7021-264-0.

NOVAK, M. The Future of Civil Society. *Crisis 14* č. 8, září 1996. Dostupné z WWW: <<http://www.catholiceducation.org/articles/politics/pg0022.html>>.

OBČANSKÝ SEKTOR – studie a souvislosti. Sborník textů. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií. Dostupné z WWW: <<http://www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni.php?stranka=kestazeni>>.

Pokoj a dobro. List k sociálním otázkám v České republice k veřejné diskusi. Vydal Sekretariát České biskupské konference, Praha 2000. Dostupné z WWW: <<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000526.pdf>>.

RATZINGER, J. *Pravda, hodnoty a moc. Prubířské kameny pluralistické společnosti*. Přel. I. Lukáš. První vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. 65 stran. ISBN 80-85959-16-X.

Sociální encykliky (1891-1991). Pacem in terris. Encyklika Jana XXIII. o míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě. Odp. redaktorka L. Martinková. První vydání. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-154-7.

Strategie rozvoje mikroregionu „Sdružení Růže“ pro období 2007-2013. Zadavatel: Sdružení Růže. Zpracovatel: KP Projekt s.r.o.. Verze z 19.1.2007. Dostupné z WWW: <<http://mas.sdruzeniruze.cz>>.

SUTOR, B. *Politická etika*. Přel. L. Mokrý. Trnava: Dobrá kniha, 1999. 380 stran. ISBN 80-7141-222-8.

ŠAMALÍK, F. *Občanská společnost v moderním státě*. První vydání. Brno: Doplněk, 1995. 284 stran. ISBN 1081-057-1995.

VAJDOVÁ, T. *Česká občanská společnost 2004: Po patnácti letech rozvoje. Zpráva z projektu CIVICUS Civil Society Index pro Českou republiku*. První vydání. Brno, AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 2005. Dostupné z WWW: <<http://www.nros.cz>>. 120 stran. ISBN 80-7204-379-X

Seznam zkratk

CCS – Centre for Civil Society

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

MAS – Místní akční skupina

NNO – Neziskové nevládní organizace

OSM – Ordo Servorum Mariae

Abstrakt

NAVRÁTIL, M. *Role křesťana v občanské společnosti*. České Budějovice 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické etiky, sociální etiky a etického vzdělávání. Vedoucí práce J. Šrajer.

Klíčové pojmy: občanská společnost, funkce občanské společnosti, určující faktory občanské společnosti, občan, zájmové uskupení, nezisková organizace, role křesťana, role církve, Boží království, křesťanské sociální učení, důstojnost člověka, Klášter Božího Milosrdenství.

Práce se zabývá rolí křesťana a církve v občanské společnosti se zaměřením na podmínky České republiky. Teoretická část definuje pojem občanské společnosti, její funkce, určující faktory a hlavní časové etapy jejího vývoje. Dále pak charakterizuje vnímání člověka a společnosti z hlediska křesťanského sociálního učení, poslání křesťana a církve a hledá společné body.

Praktická část obsahuje charakteristiku působení novohradského Kláštera Božího Milosrdenství v prostředí občanské společnosti. Klášter se po nezbytné rekonstrukci v 90. letech minulého století stal duchovním a kulturním centrem regionu, jehož působení většina místní společnosti pozitivně hodnotí. Na tomto příkladě a na základě osobní autorovi zkušenosti jsou doloženy možnosti a předpoklady úspěšného působení křesťana a církevní instituce v občanské společnosti.

Abstract

The role of the christian in civil society.

Key terms: civil society, functions of the civil society, determining factors of the civil society, citizen, interest groups, nonprofit organization, role of the christian, role of the Church, Kingdom of God, christian social doctrine, human dignity, Monastery of Divine Mercy.

The work deals with the role of the christian and the Church in civil society focusing especially on the conditions in the Czech republic. The theoretical part defines the term “civil society”, its functions, determining factors and the main time phases of its development. It then goes on to characterize the understanding of man and society from the point of christian social doctrine, the mission of the christian and the Church, and attempts to find the common ground.

The practical part of this work describes The Monastery of Divine Mercy in Nové Hradý and how it functions in the civil society of that region. After the necessary reconstruction, which took place in 1990´, this monastery has become a regional center for spiritual and cultural activities and is positively looked upon by local society. Based on the author’s personal experience, and through the good example set by the monastery, it was possible to show how the Christian and the church can successfully function in civil society.